

Béky Ágnes Enikő¹: Az orvostudomány elméleti, gyakorlati eredményei és a büntetőjog kapcsolata

Debreceni Jogi Műhely, 2013. évi (X. évfolyam) 2. szám (2013. április) 1-8.

Bevezető gondolatok

Az orvostudomány eredményeinek akárcsak vázlatos ismertetése is meghaladja a jelen cikk terjedelmét és a cikk írójának kompetenciáját. Témánk szempontjából azokra a tudományos eredményekre kell koncentrálnunk, amelyek a büntetőjog² szempontjából közvetlen relevanciával bírnak, hatásukat tekintve egyrészt igénylik a büntetőjogi védelmet, másrészt befolyásolják a büntetőjogi fogalmak tartalmát.

A felvilágosodás korában megindult természettudományos fejlődés hatására „inkább született az emberekben remény, sőt meggyőződés, hogy a tudomány és a technika, esetünkben az orvostudomány meg fogja oldani a problémáikat, semmint szándék a belőlük táplálkozó hatalom korlátozására.”³A haladás fellelkesítette az embereket, életük minőségének jobbra fordulását várták. Az eltelt két évszázadban az emberiség elbizonytalanodott a tudomány és a technika szerepét illetően, egyrészt rádöbrent arra, hogy a tudomány és a technika tömegek elpusztítására képes, ha a politika és a hatalom úgy kívánja, másrészt a fejlődés eredményeként a tudomány olyan mélyen képes beavatkozni mind az élővilág egészébe, mind az egyes egyedekbe, így az emberi egyedbe, amely alapvetően változtathatja meg azok természetét.

A természettudományi alapokon álló orvostudomány a XIX. században rohamos fejlődésnek indult, éppen úgy, ahogy a fizika és a kémia tudománya, melyek eredményei a modern technika vívmányaival együtt beépültek az orvostudományba, annak intenzív fejlődését eredményezték. A természettudományok, az orvostudomány fejlődése természetesen nem önmagában való dolog, kihat a gazdaságra, a társadalom egészére – így természetesen kihat a büntetőjogra is. A hatás egyrészt pozitív: új bizonyítási eszközöket és módszereket tesz lehetővé, egyre differenciáltabban lehet elhatárolni a beszámítási képesség kérdését, de negatív irányúakkor, amikor új bűncselekmények jelennek meg, amelyekkel szemben a büntetőjog eszközeivel kell fellépni.

Sir Thomas Spencer Wells (1818-1897) azt állította, hogy a gyermekági lázat és a sebfertőzést a levegőben lévő csírák okozzák. Justus von Liebig (1803-1873) kémikus azt a felfedezést tette, hogy a bomlás, erjedés, rothadás és fertőzés pusztán egy vegyi folyamat. Ezen az állásponton volt Semmelweis Ignác (1818-1865) magyar szülész is, aki a gyermekági láz megelőzése és megszüntetése érdekében az aszeptikus eljárás alkalmazását hirdette. A műtétek, beavatkozások előtti fertőtlenítés mára olyan alapvető rutinfeladattá vált, amelynek elmulasztása a laikus számára is nyilvánvaló súlyos foglalkozási szabályszegésnek minősül, és egy esetleges orvosi műhiba bekövetkezése esetén a büntetőjogi felelősségre vonás alapját képezheti.

A fizika területén Wilhelm Conrad Röntgen (1845-1923) 1897-ben felfedezte a röntgensugarat, és igazolta a gyakorlatban, hogy a röntgensugár a szilárd testeken és emberi szöveteken is áthatolva átvilágítja az emberi testet.⁴

Az új diagnosztikai módszerek, a röntgen, EKG, EEG, képalkotó diagnosztikus eszközök az orvosi tevékenységet döntően befolyásolták, gyakorlati alkalmazásuk lehetővé tette a helyes diagnózis megállapítását és ennek megfelelő terápia alkalmazását, a büntetőjogban pedig az elkövető által megvalósított bűncselekmény helyes minősítését.⁵

Charles Darwin (1809-1882) kutatásának tapasztalatait, eredményeit az örökléstan elméletébe összegezte. August Weissmann (1834-1914) csíraplazma-elmélete megállapította, hogy minden sejt magában hordozza az öröklés közvetítő anyagát, a gént.

A tudósok előtt ma már egyértelművé vált, hogy a gerincesek petéje egyetlen sejt, „amelynek folyamatos osztódása alakítja ki az egyedtet”.⁶ A sejten belül helyezkedik el a sejtmag, a kromoszómák, és az egyes tulajdonságokat hordozó gének.

A genetika fejlődése mind az orvostudomány, mind a büntetőjog számára kihívás, számtalan megválaszolandó kérdést vet fel, eredményei olyan eszközöket biztosít a büntetőjog számára, amelyek a bizonyítás során nem mellőzhetők.

A XIX-XX. század fordulójára a mélylélektan fejlődése nemcsak az orvostudományban váltott ki jelentős szemlélet-módosulást, a közgondolkodásra is hatást gyakorolt.

Jung és Freud munkásságának hatására mind az orvosok, mind az emberek felismerték, hogy a kóros elmeállapotok betegségek, melyeket lehet és kell is kezelni, és ezen felismerés eredményeképpen az elmebetegek elzárása helyett azok intézetben történő gyógyítását kell megvalósítani. A mélylélektan kutatásainak, a pszichiátriai eredményeknek büntetőjogi relevanciája a bűncselekmények alanyi oldalán, a bűnelkövetők beszámítási képességének kérdéskörében van.

A pszichológia eredményeinek a büntető felelősségre vonás folyamatában van jelentősége, mert feltárja a bűnelkövető személyiségét.

Az ismeretek bővülése az orvostudomány specializálódását vonta maga után, különböző tudományágak alakultak ki, melyek közül a vitaminológia, a szerológia, az endokrinológia, a hisztológia a legjelentősebbek.

A büntetőjog szempontjából különös jelentőséggel bír a szerológia területén Karl Landsteiner (1868-1943) felfedezése, aki meghatározta a vércsoportokat és az Rh-faktort, mellyel lehetővé vált vérminta alapján a személyazonosítás.

A halál okának kutatásával az orvostudományon belül a kóronctan foglalkozik, megállapítja azt, hogy a halál oka emberölés, baleset, öngyilkosság vagy természetes halál.

Földvári József jogtudós megállapította, hogy „az iü. orvostan biztosítja a bűnügyi tudományok és az orvostudomány közötti kapcsolatot. Gyakorlati segítséget nyújt a bűnelkövetők kilétének megállapításához, felelősségre vonásukhoz. A törvény egyes rendelkezéseinek az alkalmazásánál az orvostani kérdéseknek döntő jelentősége van, ezért e tudományág művelőinek a közreműködése ilyen esetben nem nélkülözhető.”⁷

Az orvosi tevékenység – ideértve a kutatást is – a XX. századig elsődlegesen önszabályozó volt, az alapvető szabályokat szakmai, etikai kódexek tartalmazták. Az orvosi tevékenység negatív eredményével, a műhibával szemben már az államhá szervezett társadalmak korai időszakában is büntetőjogi védelmet biztosítottak a sértettnek. Például Hammurappi törvénye a bronzkessel sebet ejtő orvos tevékenységét szankcionálja.

A tudomány fejlődése, az új eljárások megjelenése azzal a következménnyel járt, hogy az önszabályozás már nem biztosít kellő jogi védelmet a társadalom számára. Az USA-ban és Európában a XX. század elején indult meg az a folyamat, hogy jogi normákba öntsék az eddig elsődlegesen etikai, morális kérdéseket. A szabályozáskor két szempontot kell figyelembe venni: egyrészt az államjogalanyok számára kellő védelmet biztosítson, másrészt az orvostudomány fejlődését ne gátolják a szabályok. A szabályozás kiindulópontja az emberi jogok, úgymint az élethez való jog, az emberi méltósághoz való jog, a diszkrimináció tilalma, az egészséghez való jog. A jogi szabályozás kereteit az általános emberi jogi egyezmények jelölték ki.⁸

A magyarországi önálló egészségügyi jogalkotás kezdete az 1972. évi II. számú törvény. Természetesen ezt megelőzően is születtek normatív tartalmú, az egészségügy szabályozását célul kitűző törvények.⁹

A büntetőjog és az orvostudomány kapcsolatának vizsgálatakor célul tűztem ki az orvostudomány fejlődésének az anyagi büntetőjogra és a büntetőeljárás-jogra gyakorolt hatásának bemutatását.

Az orvostudomány és az anyagi büntetőjog kapcsolata

1./ Beszámítási képesség, akaratnyilvánítási képesség

„A hazai anyagi büntetőjog a kóros elmeállapot problematikáját már a XVIII. századtól kezdve kiemelkedő jelentőségű területként szabályozza. Ennek oka, hogy az orvos- és a büntetőjog-tudomány kapcsolata itt érvényesült és érvényesül a legszignifikánsabban.”¹⁰

Az orvostudományon belül az elmegyógyászat, pszichiátria, pszichológia, mint önálló szakterületek fejlődésének a büntetőjog szempontjából kiemelkedő jelentősége van, tekintettel arra, hogy ahhoz, hogy valaki büntetőjogilag felelősségre vonható legyen, beszámítási képességgel kell rendelkezzen.¹¹ A beszámítási képesség, mint jogi fogalom magában hordozza az ítéletalkotás és az alannyá válás feltételeit.

A Btk. (1978. évi IV. törvény) 24.§ (1) bekezdésében meghatározott biológiai kórok önmagukban még nem elégségesek a beszámíthatóság eldöntéséhez.¹² Meg kell vizsgálni azt, hogy a fennálló biológiai ok pszichés következményeként a bűncselekményt elkövető személy képes volt-e cselekményei következményeinek felismerésére, vagy e felismerésnek megfelelő cselekvésre. Ugyanis pszichiátriai megbetegedés, azaz biológiai kórok hiányában is felléphet olyan tudatzavar, amely a beszámíthatóságot kizárja vagy korlátozza (pl. súlyosan fáradt állapot, műtétet követő szorongásos állapot).¹³

Abban az esetben, ha a büntetőeljárás során alaposan feltételezhető, hogy az elkövetőnek nincs beszámítási képessége, vagy az korlátozott, akkor két igazságügyi orvos szakértőt kell kirendelni, az elkövető elmeműködésének vizsgálata céljából. A két orvos szakértőnek arra a kérdésre kell választ adnia, hogy a bűncselekmény elkövetésének időpontjában az elkövető elmeműködésének kóros állapota fennállt-e vagy sem, és arra, hogy a bűncselekmény elkövetésekor fennálló kóros elmeállapot - ha az fennállt-a cselekmény következményeinek felismerését, vagy az annak megfelelő cselekvést kizárta vagy korlátozta-e.

Abban az esetben, ha az elkövető beszámíthatósága kizárt, a büntetőeljárás lefolytatása megtörténik, az eljárás felmentő ítélettel zárul, egyidejűleg a bíróság határoz és elrendeli a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén a kényszergyógykezelést. Abban az esetben, ha a bűncselekmény elkövetőjével szemben már megindult a büntetőeljárás, és a büntetőeljárás időtartama alatt merül fel, hogy az elkövető a bűncselekmény elkövetésének idején elmebeteg volt, akkor a bíróság két orvos szakértőt rendel ki és a szakértői vélemény ismeretében hozza meg érdemi döntését.

A kényszergyógykezelés elrendelésének törvényi feltételeit a Btk. 74.§ (1) bekezdése rögzíti, mely a következő: személy elleni erőszakos, vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetőjének kényszergyógykezelését kell elrendelni, ha elmeműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló bűncselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy büntethetősége esetén egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni.

A büntetőjogban nemcsak az elkövető beszámíthatósága vet fel pszichiátriai szakkérdést, a sértett akaratnyilvánítási képessége vagy védekezésre képtelen állapota is olyan kérdés, amelynek megválaszolása a modern orvostudomány kompetenciájába tartozik. A sértett akaratnyilvánítási képességének vizsgálata elengedhetetlen a nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél, tekintettel arra, hogy alapkérdés, hogy a sértett átélte-e azt, hogy vele szemben erőszakot követnek el, átélte-e a döntés élményét.¹⁴

Mind a beszámítási, mind az akaratnyilvánítási képesség kérdésében a szakértő feladata az, hogy az elkövetés pillanatában az elkövető, a sértett pszichés állapotát vizsgálja, a jogi minősítés azonban a bíróság feladata. A beszámítási képesség hiánya, mint büntethetőséget kizáró vagy korlátozó ok nem vehető figyelembe, ha azt az elkövető önmaga idézte elő (Btk. 25.§).

2. Az orvostudomány és a Btk. Különös Része

A Btk. Különös Rész XII. Fejezet I. Címe az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények körét szabályozza. Az e fejezetben szabályozott bűncselekmények vonatkozásában a jogalkotó törvényi tényállási elemként határozta meg a gyógytartamot, a maradandó fogyatékoságot, súlyos egészségromlás, az életfontosságú szervek sérülését. Ezek megállapítása orvos szakértői kérdés.

Az orvostudomány XXI. századi rendkívüli intenzitású fejlődésének hatására kerültek szabályozásra az új Büntető Törvénykönyv - 2012. évi C. törvény, amely 2013. július 01. napján lép hatályba- XVI. fejezetében az egészségügyi beavatkozás és kutatás rendje elleni bűncselekmények. A büntetőjog eszközeivel a jogalkotó biztosítja a társadalom védelmét olyan új, az orvostudomány jelenlegi állása szerinti módszerekkel „szemben”, amely lehet, hogy az egyes ember célját megfelelően szolgálja, azonban társadalmi kihatása hosszútávon negatív. Például a születendő gyermek nemének megválasztása.¹⁵

A jogalkotó az egészségügyi törvény (1997. évi CLIV. tv.) VIII-IX. és XI. fejezetében foglalt szakmai szabályok megszegését szankcionálja, figyelembe véve az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 1996. november 19-én elfogadott egyezményét az emberi jogokról és a biomedicináról. Az egyezmény 2. Cikkében leszögezi: „az emberi lény érdeke és jóléte elsőbbséget kell élvezzen a társadalom vagy a tudomány pusztá érdekével szemben.” Az új bűncselekmények jogi tárgya az egészségügyi beavatkozások és az orvostudományi kutatások rendje, ezek azonban szoros kapcsolatban vannak a hagyományos személyi bűncselekményekkel is.

Az Európa Tanács Parlamenti Bizottságának 1982-ben elfogadott Ajánlásában a résztvevő tagállamok egyöntetűen elutasították az azonos genetikai állományú egyedek mesterséges létrehozásának lehetőségét. Ma Európában egyetlen államban sem engedélyezett sem az ilyen egyedek létrehozása, sem az erre irányuló kutatás.¹⁶

Magyarországon a teljes tilalmat a Btk. 173/G. § (1) bekezdése tartalmazza: aki orvostudományi kutatás vagy beavatkozás során egymással genetikailag megegyező emberi egyedeket hoz létre, büntetett követ el, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Jelen cikknek nem tárgya, de nem lehet megkerülni néhány gondolat erejéig a gyógyító orvosi tevékenység büntetőjogi vonatkozásait. Az orvosi foglalkozásra a társadalom kiemelt figyelemmel tekint, a foglalkozás szabályainak megszegése, annak büntetőjogi és polgárjogi vonatkozásai mindig nagy közérdeklődést váltanak ki. Az orvosi foglalkozás, mint gyógyító tevékenység kockázati tényezői jelentősek, az orvosnak a foglalkozás szabályait kell betartania, bűncselekményt csak akkor valósít meg, ha foglalkozásának szabályait megszegi, és ezzel közvetlen vészhelyzetet idéz elő. A foglalkozási szabályszegés szándékos és gondatlan magatartással egyaránt elkövethető, pl. önmagában a téves diagnózis még nem alapozza meg a büntetőjogi felelősséget, a büntetőjogi felelősség megállapításához szükséges az, hogy a téves diagnózis valamely foglalkozási szabály megszegését is jelentse.¹⁷

Az orvostudomány és a büntetőeljárás-jog

A büntetőeljárás célja az objektív igazság felderítése. A történelem folyamán az objektív igazság kiderítése érdekében különböző eszközöket vettek igénybe (pl. istenítélet, eskü, kényszervallatás). A XIX. századtól kiteljesedő természettudományi, orvostudományi fejlődés olyan új bizonyítási eszközöket biztosított a büntetőeljárásnak, amelyek lehetővé tették a kitűzött cél elérését (pl. daktiloszkópia, vérszérum-vizsgálat, DNS-vizsgálat, toxikológia, stb.).

Az új bizonyítási eszközök komoly büntetőjogi hatással bírnak. Míg a korábbi büntetőjogban a személybizonyítás volt az elsődleges, az elkövető beismerő vallomása (a bizonyítékok koronája), a tanúk vallomása, a modern büntetőjogban elsődleges bizonyítási eszközök a ténybizonyítékok, amelyeket a modern tudomány biztosít. A ténybizonyítékok nem manipulálhatóak, adott esetben még a terhelt beismerő vallomásával szemben is állhatnak.¹⁸

A büntetőeljárás alapelve, hogy csak a kétséget kizáróan bizonyított tényeket lehet a vádlott terhére értékelni.

A büntetőeljárás során a történeti tényállást teljes körűen fel kell tárni, és ennek megismerése után meg kell vizsgálni azt, hogy az adott történeti tényállás a törvényi tényállás elemei alá vonható, avagy sem.

Az igazság kiderítéséhez vezető úton egy már lezártult múltbeli eseményt kell feltárni, az ahhoz vezető utat, és annak való tényeit. Az adott cselekmény szempontjából releváns tények bizonyítása a jogilag meghatározott büntetőeljárás központi kérdése.

A jogilag releváns bizonyítandó tényekről, amennyiben azok orvosi kompetenciába tartoznak az eljárásba bevont orvos szakértő orvos szakmai ismeretek alapján nyilatkozik, és ezáltal lesz a bizonyítandó tényből bizonyíték.

„Büntetőügyekben az orvosi kérdések megítélése mindig is ingoványos terület volt sok szubjektív vonással és pontosan ezért számos jogi pikantériával.”¹⁹

A büntetőeljárás során általában hét kérdésre kell választ adni:

1. Mi történt?
Ez a legfontosabb kérdés, tekintve, hogy az erre adott válasz alapján dől el, indul-e büntetőeljárás vagy sem. Pl., ha holttestet találnak, az eljárás megindulása előtt kötelező a halottszemle,²⁰ amelyet igazságügyi orvos szakértő folytat le, a halál okának kiderítése céljából.
2. Hol történt a bűncselekmény?
3. Mikor történt a cselekmény?
4. Hogyan történt a cselekmény?
5. Ki(k) volt(ak) az elkövető(k)?
6. Mit követett el a tettes?
7. Miért követte el a cselekményt?

A büntetőeljárás első fázisát a nyomozati szak jelenti, indokolt esetben helyszíni szemlét kell tartani. „A helyszíni szemle jellemzője, hogy általában halasztást nem tűrő és eredeti formájában megismételhetetlen cselekmény.”²¹

A helyszínen nemcsak az ujjnyomot, tenyérynymot kell rögzíteni, hanem ezen túlmenően, amennyiben van, biológiai maradványokat (pl. a hajsza, hányadék, vérnyom), anyagmaradványokat, szagmaradványokat is. Anyagmaradványok esetében a DNS-vizsgálat céljából DNS-t kell rögzíteni, és a vércsoport vizsgálat céljából vért. A DNS-vizsgálat eredményét biológiai és egyéb maradványokból is meg lehet állapítani.

Amennyiben feltételezhető, hogy az elkövető kábítószer vagy alkohol hatása alatt, vagy egyéb toxin bódító hatása alatt követte el a cselekményét, akkor be kell vonni toxikológus szakértőt is. Vér- és vizeletmintát egyaránt venni kell az ismert elkövetőtől, annak megállapítása céljából, hogy a mintát adó személy pszichotróp anyag vagy kábító hatású anyag hatása alatt követte-e el a bűncselekményt.

Ezeket a vizsgálatokat az eljárásba bevont orvos szakértő végzi el.

A büntetőeljárás bírósági szakában „a bíróságok feladata az igazság keresése és megállapítása, amely érdekében minden eszközt igénybe kell venni, mely a célhoz közelebb visz.”²²

A bizonyítási eszközök közül kiemelkedik a büntetőeljárásba bevont orvos szakértő

szakvéleménye, akinek szakvéleményben foglalt nyilatkozata a büntetőper eldöntéséhez szolgált bizonyítékot.

Rá kell mutatnunk arra, hogy „a szakértői bizonyítás lehetőségeinek kétségtelen bővülése a jog szempontjából nem hoz mindig új fejleményeket. A lehetőségek szakértői (szakmai) szempontból képviselhetnek újdonságokat, némelykor azonban a jog ezekre nem mutat fogadó készséget, vagy éppen elbizonytalanodik az új fejlemények ismeretében.”²³

Például a kétséget kizáró bizonyítéknak tekintett DNS vizsgálatok hozzáférhetőségének időtartama, vagy a DNS vizsgálatok általánossá válása előtti elkövetések miatti felelősségre vonás elhúzódása ronthatja a bírói döntések hitelességét.

Összegzés

Az orvostudomány és a büntetőjog kapcsolata valamennyi szegmensének részletes ismertetése meghaladná a cikk terjedelmét, ezért a cikk írója csak a legfontosabb összefüggéseket tárta fel. Az orvostudomány dinamikus fejlődése a büntetőjog irányában egyrészt egyre több eszközt biztosít, amellyel megalapozott ítéletek születhetnek, másrészt a kutatások, a mindennapi orvosi tevékenység olyan új problémákat vetnek fel, amelyekkel szemben biztosítani kell a büntetőjogi védelmet. A mindennapi életben szembesülnünk kell azzal a ténnyel, hogy a büntetőjog a számára biztosított új technológiákkal, bizonyítási eszközökkel anyagi szűkösség okán nem tud teljes körűen élni, és ez megnehezíti a bizonyítási eljárást (pl. DNS-vizsgálatok).

A büntetőjog gyakorlati alkalmazása során egy múltbéli esemény feltárása és eldöntése történik meg, ugyanakkor a szabályozásnál a jövőre kell tekintenünk, biztosítva a prevenciót. Az orvostudomány fejlődése által felvetett etikai problémák büntetőjogi normává való válása folyamatos kihívás a jogalkotó számára.

Summary

In the 19th Century the results of the natural sciences – physics, chemistry –, the technical achievements incorporated in the medical science, and made the medical science an intensive progress. This article presents the scientific results, which have the largest relevance regard the criminal law and which have a significant impact on the science of criminal law and its affiliates.

The advance of medical science results the appearance on the one part the expansion of the medical knowledge and medical tasks, on the other hand new offenses and new types of evidence. The practical application of the results of medical research into the criminal procedure (blood tests, DNA test, etc.) allows primary the faster detection in the investigative stage of criminal proceedings, and the making of more reasonable judgments. On the territory of psychiatry are very important the results of research of the state of consciousness, that influence the offenders culpableness, because they give an answer to the question, in what consciousness was the offender at the time of the crime.

This article submitted the most important correspondences of the medical science and criminal law, and it is established, that the results of the medical science support the further development of the criminal law and its affiliates.

Felhasznált irodalom:

1. Kovács Gábor: A biológia és az orvostudomány hatása a büntetőjogra. Széchenyi István Egyetem Multidiszciplináris Tudományok Doktori Iskola. Doktori értekezés. Győr, 2007

2. Az orvosszakértő a büntetőeljárásban. Szerk.: Elek Balázs PhD. Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar Büntetőeljárásjogi Tanszék, Debrecen, 2012
3. Huszár Ilona – Kuncz Elemér: Igazságügyi pszichiátria. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1998
4. Nikula János: A kóros elmeállapotok egyes válfajainak pszichiátriai és büntetőjogi értékelése. In: Bűnügyi Szemle. 2009/4. 9-23. o.
5. Kóhalmi László: A kóros elmeállapot megítélése a magyar anyagi büntetőjogban. In: Orvosok és jogászok a büntető igazságszolgáltatásban. Dezső László emlékkönyv. Pécs, 2005. 91-99. o.
6. Bócz Endre: A büntetőeljárásbeli bizonyítás néhány szemléleti és elméleti kérdése. In: Magyar Jog. 2008/2. 77-81. o.
7. Bíró Gyula: A helyszíni szemle jelentősége és az orvosszakértő szerepe a közlekedési bűncselekmények nyomozása során. In: Magyar Jog. 2012/5. 308-315.o.
8. Szemrád Emil: Tudománytörténet. Jegyzet a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hallgatói számára. Beregszász, 2009.
9. Dósa Ágnes: Összehasonlító egészségügyi jog. Orvostikai kérdések jogi szemmel. Complex Kiadó, Budapest, 2012
10. Rex-Kiss Béla: A törvényszéki vércsoportvizsgálatok állása Magyarországon. In: Magyar Jogi Szemle. 1943/13. 392-402. o.
11. Földvári József: Magyar büntetőjog általános rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2002
12. Oberfrank Ferenc: Az orvostudomány fenntartható fejlődése. In: Magyar Szemle. 1998. Új Folyam VII./3.
Forrás: http://www.magjarszemle.hu/cikk/az_orvostudomany_fenntarthato_fejlolese
13. Birtalan Győző: Az orvostudomány fejlődésének főbb irányai és eredményei a XX. század első felében.
Forrás: http://www.orvostortenet.hu/tankonyvek/tk-05/pdf/2.3.7/06_birtalan_orvostudomany.pdf

¹ PhD hallgató, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

² A büntetőjog normatív jellegű jogszabályok összessége, központjában a bűncselekmény, a bűnelkövető és a büntetés áll.

³ Oberfrank Ferenc: Az orvostudomány fenntartható fejlődése. In: Magyar Szemle. 1998. Új Folyam VII./3.
Forrás: http://www.magjarszemle.hu/cikk/az_orvostudomany_fenntarthato_fejlolese

⁴ A radioaktív anyagok kutatásának „csúcspontja” az 1945-ben megalkotott atombomba, amelynek első és egyben utolsó gyakorlati alkalmazására a II. világháború végén, 1945. augusztus 5-én és 8-án került sor a japán Hirosimában és Nagaszakiban. Az atomenergia békés célú felhasználása (atomerőművek), a radioaktív energia fokozott védelme tette szükségessé a sugárzó anyagokkal, valamint a kapcsolódó eszközökkel, létesítményekkel történő visszaélés szankcionálását, amelyet a jelenlegi Btk. a 264-264/B. §-ában szabályoz.

⁵ A súlyos testi sértés büntetettének és a könnyű testi sértés vétségének elhatárolása a gyógytartam alapján történik.

⁶ Szemrád Emil: Tudománytörténet. Jegyzet a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hallgatói számára. Beregszász, 2009. 98. oldal

⁷ Földvári József: Magyar büntetőjog általános rész. Osiris Kiadó – Budapest 2002, 31. oldal

⁸ Az ENSZ Közgyűlésén 1948. December 10-én elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata; a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (7. Cikkely); Gazdasági, Szociális és Kulturális Egyezségokmánya; az Európa Tanács emberi jogi tárgyú egyezménye: az 1950-ben elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye; az Európai Unió Alapjogi Chartája, amelyet 2000-ben Nizzában fogadtak el; az 1992-ben elfogadott Maastrichti Szerződés; az 1997. április 4-én elfogadott Biomedicina Egyezmény
Bővebben ld.: Dósa Ágnes: Összehasonlító egészségügyi jog. Orvostikai kérdések jogi szemmel. Complex Kiadó, Budapest, 2012. 8-16. oldal

⁹ 1876. évi 14. tc., 1959. évi 8. tvr., 1966. évi 12. tvr.

Bővebben ld.: Dósa Ágnes: Összehasonlító egészségügyi jog. Orvostikai kérdések jogi szemmel. Complex Kiadó, Budapest, 2012. 16-18. oldal

¹⁰ Nikula János: A kóros elmeállapotok egyes válfajainak pszichiátriai és büntetőjogi értékelése. In: Bűnügyi Szemle. 2009/4. 9. oldal

¹¹ Az Alkotmánybíróság 723/B/1991/6. AB határozatában fejtette ki részletesen, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás egyik fő kérdése a bűnösség megállapítása, amely feltételezi az elkövető beszámítási képességét.

¹² „A Btk. miniszteri indokolása szerint a beszámítási képességet kizáró okokat a jogszabály a kóros elmeállapot gyűjtőfogalmába foglalja össze. Az öt felsorolt ok nem meríti ki a kóros elmeállapot körébe tartozó valamennyi biológiai okot, mert vannak más olyan patológiás esetek is, amelyek a beszámítási képességre ugyancsak kihathatnak.” Kóhalmi László: A kóros elmeállapot megítélése a magyar anyagi büntetőjogban. In: Orvosok és jogászok a büntető igazságszolgáltatásban. Dezső László emlékkönyv. Pécs, 2005. 96. oldal

¹³ Huszár Ilona – Kuncz Elemér: Igazságügyi pszichiátria. Medicina Kiadó, Budapest, 1998.

¹⁴ Huszár Ilona – Kuncz Elemér: Igazságügyi pszichiátria. Medicina Kiadó, Budapest, 1998. 211-212. oldal

¹⁵ XII. Fejezet II. Cím: Beavatkozás az emberi génállományba (173/A. §), Emberi ivarsejt tiltott felhasználása (173/B. §), Születendő gyermek nemének megválasztása (173/C. §), Emberen végezhető kutatás szabályainak megszegése (173/D. §), Embrióval vagy ivarsejttel végezhető kutatás szabályainak megszegése (173/E. §-173/G. §), Egészségügyi önrendelkezési jog megsértése (173/H. §), Emberi test tiltott felhasználása (173/I. §)

¹⁶ Nagy-Britanniában megengedett az embrionális klónozás, amelynek célja embrionális sejtekből olyan szövetek létrehozása, amelyek ma még gyógyíthatatlan betegségekre jelenthetnek gyógyymódot.

¹⁷ Btk. 171.§, BH.1996.182

¹⁸ Nagy média-nyilvánosságot kapott az 1995-ös pécsi taxisgyilkosság, amelyben a vádlott beismerő vallomása ellenére a Pécsi Törvényszék felmentő ítéletet hozott, tekintettel arra, hogy a vádlott vallomásai ellentétben álltak az egyéb bizonyítékokkal, továbbá a bűnjeleken nem azonosították a vádlott DNS-ét.

¹⁹ Az orvosszakértő a büntetőeljárásban, szerk.: Elek Balázs PhD., Debreceni Egyetem ÁJK Büntetőeljárásjogi Tanszéke 2012, 9. oldal

²⁰ A halottszemle olyan szemle, amelynek során az elhunyt személy teste, ruházata, valamint a helyszín kerül vizsgálat alá.

²¹ Bíró Gyula: A helyszíni szemle jelentősége és az orvosszakértő szerepe a közlekedési bűncselekmények nyomozása során. In: Magyar Jog. 2012/5. 308. oldal

²² Rex-Kiss Béla: A törvényszéki vércsoportvizsgálatok állása Magyarországon. In: Magyar Jogi Szemle. 1943/13.399. oldal

²³ Erdei Árpád: Az ártatlanság védelme a szakértői bizonyítás szemszögéből. In: Az orvosszakértő a büntetőeljárásban, szerk.: Elek Balázs PhD., Debreceni Egyetem ÁJK Büntetőeljárásjogi Tanszéke 2012, 17. oldal